

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Bibiria Yugaga Atĩa Ũhoru wa Wega na Ũũru? — Gũtũũra Kũringana na Ũguo · Maandĩko ma KJV marĩ na Nũmba cia Strong

GŨTŨŨRIA ŨRIA ŨRETWO · KUGERERA NA NGAI — GWACAMBARA, GŨTHIĨ, GŨTHEKA, KŪRIKIA
Wega na Ũũru — Ũrutani wa Mũthingĩ wa Bibilia

KIAMBĪRĪRIA

Wega na ũũru ti ũndũ wa kũmenya wiki. Nĩ njĩra ya gũthiĩrũo. Mwana ndeĩrutaga gũthiĩ na magũrũ mũthenya ũmwe: mbere nĩagacaraga na moko na maru; thuutha ũcio ithe akamũnyiitĩrĩra moko akamũruta gũthiĩ; thuutha ũcio agathiĩ we mwene; thuutha ũcio agakũra, na agateng'era. Na ũrĩa ũteng'eraga wega ateng'agĩra mbaara, na mbaara iyo ĩrĩ na mũico, na mũico-inĩ nĩ kũgũa kana kũrigĩrĩra wega. Rũthiomi-inĩ rwa tene tũbatha twĩrĩ tũnini nĩtuo tũkuuĩte ũhoru wothe: towb (H2896, wega) na ra (H7451, ũũru). Rũthiomi-inĩ rwerũ nĩ mĩario ĩna: agathos (G18, wega) na kalos (G2570, wega); kakos (G2556, ũũru) na poneros (G4190, ũũru — ũũru ũrĩ na wendi thĩinĩ wago). Wĩruti iyyũ nĩguuo ũkuuaga wega na ũũru mũthiĩ-inĩ wothe wa mũndũ: ũrĩa mahĩnga ma mwĩrĩ mambaga kũmenya ũtũũrania wamo; ũrĩa mũndũ athiiga na mbere kũrũmĩrĩra wega, mũthenya o mũthenya; ũrĩa mũthiĩ ũcio ũtuĩkaga mbaara ya kũhanyũka o na mbaara ya njũrũ, ĩrũagĩrĩrwo na ũrĩa mwaganu wa ma; na ũrĩa mũthiĩ ũcio ũthiraga — ti mbĩrĩra-inĩ, no mũtĩ-inĩ wa muoyo, ũrĩ mũhingũre, hatarĩ kĩrumi rĩngĩ. Caria ũhoru ũcio.

ITHIRANGI ITATU CIA MAKĪRIA MONERO ŨRŨ:

1. Mũndũ athomaga atĩa kũmenya wega na ũũru kwambĩrĩra, na ũmenyo ũcio wa kũrũmbũyania ũrambĩrĩra kũ?
2. Mũndũ akĩrĩkia kwĩruta ũgĩ ũcio wa gũkũũrana maũndũ-rĩ, agĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa naguo — nĩ atĩa ũrĩa ũthiiga na mbere gũthiĩrũrũkanio nĩguo mũthenya o mũthenya?
3. Mũthiĩre ũcio ũgarũrũkaga ũtuĩke mbaara ya kũhanyũka na mbaara ya gũũkĩrĩra ũũru atĩa, na ũthiraga atĩa?

CIUGO CIA KIRIIKI

“wega” — **G18 agathos** — Kwega kũrĩ ũhoru-inĩ wago na wĩra wago, gũkorwo na uumithio

Gūtīrī mwega tiga o ūmwe, na nīwe Ngai, naguo ūrīa mwega mūdū oimbagia, uumaga kūrī igīna rīega rīrīa ahetwo o mbere.

“wega” — **G2570 kalos** — wega — kuonania, wagīrīrwo nī kuonwo
cīko njega iria andū angī moonaga, na magoocithie Ithe witū nī ūndū wacio

“thūūku” — **G2556 kakos** — thūku, njūru, gūtarī kīguni, gwīka ūūru
gūthūka — kiugo kīrūngīrīru gīa ūūru — gītīgwīrīhagio na ūūru, no nīgūtoorio na wega

“thūūku” — **G4190 poneros** — mūūru, mwaganu, wa kūnyariira — ūūru ūrī na wendo thīnī wago
mūdū ūrīa mwaganu, riitho rīrīa rīūru, na igīna rīrīa rīūru

“Kūhoota” — **G3528 nikao** — gūtooria, kūgīa na ūhootani
Mūthiūrūkano wothe ūrīkīrīrīrie gūkinya haha — hoota ūūru na wega; harī ūrīa ūhootaga, nīekūheo mūtī wa muoyo.

“Mūtī” — **G3586 xylon** — Mbaū, mūtī, njūgūma
Mūtī ūrīa aakuūrīrie mehia maitū na mūtī wa muoyo nī kiugo kīmwe na o kīmwe.

“Gūthima” — **G1381 dokimazo** — kūgeria, gūthaga, njīra īrīa kīgera gīthagagwo na mwaki
Ūguo mwīciirio ūrīa mūrūtītwo nūgeragia maūdū mothe mbere ya kūnyiitīrīra kīndū o gīothe

CIUGO CIA KIHEBERI

“wega” — **H2896 towb** — wega, kwendeka, gūkenania, wega
Itua rīa Ngai mwene igūrū rīa indo ciothe ciake, rīrīa aarītie mbere ūūru ūtaragīa na rītwa

“thūūku” — **H7451 ra** — mūno, kūaganu, thīina, waganu
Kiugo kīrīa kīambire kwītanwo mūtī-inī ūrīa waregeirwo — ūūru ūrīa wagīrīrwo nīkwehera.

“menya” — **H3045 yada** — gūmenya, kūona, gūkūūrana
Kūmenya wega na ūūru ti ūndū ūmwe na gūthuura wega

“thuura” — **H977 bachar** — gūthuura, gūthuura na wendo
muoyo na wega ciigītwo mbere yaku — nī ūndū ūcio thuura muoyo

“Kūrega” — **H3988 ma'as** — kūrega, kūregana, kūnyarara
mwana ūrīa ūūī kūrega ūūru na gūthuura ūrīa mwega

“sehema” — **H5493 sur** — gūtiga njīra, kwehera
gwītīgīra Jehova nīkuo kwambīrīrie — tigana na ūūru, na wīke wega

“Thikīrīria” — **H8085 shama** — kūigua, gūthikīrīria, gwathīkīra
ūrīa wothe ūthikagīrīria nīagatūūra na thayū, na aikare na ūhoru wa kūhonoka na ūgite gwītīgīra ūūru

“kūthugunda” — **H2803 chashab** — gwīciiria, gūthugunda, gūbanga
Kiugo kīmwe kīrīa kīhūthīrītwo mīena yeerī ya rūgano rwa Jusufu — kīrīa gīathugundītwo nī ūndū wa ūūru, Ngai aakīthugundīire ūndū mwega

“Guoya” — **H3372 yare** — gwītīgīra, kūmaka; gūtīia mūno
Gwītīgīra Mwathani kūrīa gūtigana na ūūru, ti gwītīgīra kūrīa kūhitha Ngai

I. GUTHECEMA — ŪNDĪRA WA KWĪONERA

(Meciiria makwa kīūmbe — mūthiire o wothe wambagīrīria mūhūhūrūko-inī, na ūyū wambagīrīria o kīambīrīria-inī kīa ibuku. Mbere ya ūūru gūtīo rītwa o na rīmwe, wega nīguo ūrīkītie kwarīrio — maita mūgwanja o thīnī wa gīcunjī kīmwe. Ūhoti wa gūkūūrana ndūambagīrīria na kūcama ūūru; wambagīrīria na gūcama wega ūrīa Ngai arīkītie kuonania. Ambagīrīria mūhūhūrūko-inī, ambagīrīria na kīndū kīnini, na ambīrīria.)

A. Kīambīrīria 1:4 Ngai akīona atī ūtheri ūcio warī mwega, nake akīgayūkania ūtheri na nduma.

[**H2896 towb** ■]

NGAI AKĪONA ATĪ ŪTHERI ŪCIO WARĪ MWEGA → NAKE AKĪGAYŪKANIA ŪTHERI NA NDUMA.

B. Kĩambĩrĩria 1:31 Ngai akĩona atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩa mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatandatũ. **[H2896 towb ■]**

NGAI AKIŌNA ŪNDŪ O WOTHE ŪRĨA ANEEKITE → ONA ATĨRĨRĨ, NĨ WEGA MŪNO.

(Meciiria makwa mĩnene — haha nĩho gũcaria wega kwambagĩrĩria: no ti na watho wa kũrũmĩrĩrwo, no nĩ ũtuanĩri wa Mũndũ ũrĩa wathondekire kĩndũ o nakĩo. Mbere ya mũndũ kwĩrwo athuure wega, Ngai nĩarikĩtie gũkĩta rĩitwa, na akarĩta wega.)

C. Thaburi 34:8 Camai muone atĩ Jehova nĩ mwega; kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũragĩra harĩ we.

[H2896 towb ■]

CAMAI MUONE ATĨ JEHOVA NĨ MWEGA → KŪRATHIMWO NĨ MŪNDŪ ŪRĨA ŪRAGĨRA HARĨ WE.

D. Thaburi 119:68 Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega; nduta kĩrĩa kĩa watho waku. **[H3190 yatab ■]**

[H2896 towb ■]

WEE ŪRĨ MWEGA + NA NĨWĨKAGA O WEGA → NDUTA KĨRĨA KĨA WATHO WAKU.

(Meciria makwa mwene — wega ti kiugo o kiugo Ngai aragia; nĩ ũrĩa we arĩ, na nĩ ũrĩa we ekaga. Kũcama atĩ Mwathani nĩ mwega nĩ kĩambĩrĩria kĩa njĩra njerũ ya gĩtua ũhoru wa maũndũ mothe marĩa mangĩ metagwo mega kana moru.)

E. Kĩambĩrĩria 3:22 Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkĩte o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩrĩre gwĩtikĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.” **[H3045 yada ■]**

MŪNDU ŪCIO NĨATŪIKITE TA ŪRIA WITHŪ, GŪKIMENYA WEGA NA ŪŪRU → AKAAGE GWIKIRA GUOKO MŪTĨ-INĨ WA MŪOYO.

(Meciria ciakwa ki mwene — ici nĩcio gĩtũmi kĩrĩa kĩrĩa gũkũũrana ũhoru ũyũ no nginya kwĩrutwo rĩu handũ ha kũgĩa naguo o taguo. Mũndũ nĩagereirie ũmenyo wa wega na ũũru na hinya wake, atarĩ hamwe na Ngai, na ũmenyo ũrĩa aagereirie warĩ mũnene mũno gũkĩra ũrĩa angĩahotire gũkuua. Kuuma mũthenya ũcio, kũmenya kũgũũrana wega na ũũru na njĩra ĩrĩa nginyanĩru no nginya kũgacaragwo rĩngĩ, ti kwĩciiria atĩ nĩ ũndũ ũrĩ o hau.)

F. Gũcookerithia 30:19 Ūmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ ituĩke aira atĩ nĩnjigĩte mbere yaku ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuũ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũũre muoyo **[H977 bachar ■]**

ŪHORU WA GŪTŪŪRA MUOYO NA WA GĨKUŪ NĨGĨTWO MBERE YAKU → NĨ ŪNDŪ ŪCIO THUURA MUOYO.

G. 1 Athamaki 3:9 Nĩ ũndũ ũcio he ndungata yaku ngoro ĩrĩ na ũmenyo wa gũthamakĩra andũ aku, na gũkũũrana wega na ũũru. Tondũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gũthamakĩra andũ aya aku aingĩ ũũ?” **[H7451 ra ■]**
[H2896 towb ■] [H995 bin ■]

NGOO YA ŪTAŪKIRWA → KWIGA GŪKĪ-ŪKIRANIA GATAGATĪ-INĪ KA WIGA NA ŪŪRU.

(Mecoke makwa mwene — Solomonĩ ndoigire nĩ akoretwo na ũhoti ũyũ wa gũkũũrana; nĩahoire Ngai aũhe guo. Kũmenya ũtiganu gatagati ka wega na waganu kwambagĩrĩria na njĩra o ĩmwe harĩ mũndũ o wotho: no ti kwĩhoka gũthuura gwaku mwene, no nĩ ihooya.)

H. Isaia 7:15 Iria imata na ũũkĩ nĩcio gakarĩaga rĩrĩa gakaamenya kũrega ũũru na gwĩthuurĩra maũndũ marĩa mega. **[H2896 towb ■] [H977 bachar ■] [H7451 ra ■] [H3988 ma'as ■] [H3045 yada ■]**

MENYA WIRE ŪKAAGA MENA ŪŪRU + WĨTHUURIRE WIGA.

I. Ahibirania 5:12 Nĩ ũndũ-rĩ, o na gũtuĩka rĩu mwagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-rĩ, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũruta maũndũ marĩa mwarutĩtwo kĩambĩrĩria ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyuĩ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! (13) Mũndũ o wotho ũnyuuaga iria, tondũ no gakenge-rĩ, ndangĩmenya wega ũhoru wa ũrutani wa ũthingu.

MŪBATAIRE KŪHEO IRIA, NO TI IRIO NYŪMŪ → ŪRĨA WOTHE ŪNYUUAGA IRIA NDARĨ ŪŪGĨ WA KIUGO KĨA ŪTHINGU, TONDŪ NĨ O KAANA.

(Meciiria makwa mwene — ũyũ nĩguo kĩambĩrĩria kĩa mũndũ o wotho mũrĩ na muoyo: kaana karĩ na iria, gatarĩ na ũũgĩ wa kũmenya wega na ũũru, na ti thoni gũkorwo ũguo. Thoni ĩrĩ o ha gũtũũra ũguo. Ūhoti wa kũmenya wega na ũũru nĩwonagwo, no ndũonagwo o rimwe.)

J. Thimo 2:3 na ũngĩgaakayũrũrũka na ũhooe gũkũũrana maũndũ, na wĩtane wanĩrĩre ũheo ũtaũku (4) na ũngĩkawetha ta betha, na ũũcarie ta kĩgĩĩna kĩhithe-rĩ (5) hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ũhoru wa

gwītīgīra Jehova, na ūgīe na ūmenyo wa Ngai.

ŪKAYA WĪRAGĪRIA ŪMENYO + ŪKAMWETHAGA TAARĪ MĪTHERU MĪHITHĪRE → ŪKONA ŪMENYO WA NGAI.

II. GŪTHĪĪ NA MBERE — ŪRĪKA WA GWĪKA NAYO ONA WAKĪRIA

(Meciiria makwa ma hitho — kaana nīkarūgamīte na magūrū rīu, na gūthī nī kuuga gwīka ūthuurano ūcio o mūthenya, ti riita rīmwe. Kīrīkanīro gīa Tene gītāga ūndū ūyū kūrega ūūru na gūthuuru ūrīa mwega, hīndī na hīndī, matukū-inī ma matua manini ma mūthenya wa kawaida. Ta rora kaingī ciugo icio cīerī igacookerewo: tigana na ūūru, na wīke wega.)

A. Thaburi 34:14 Garūrūka utige gwīka ūūru na wīke ūrīa kwagīrīre; caragia thayū na ūūthingatage.

[H2896 towb ■] [H7451 ra ■] [H5493 sur ■]

EHERA ŪŪRU + WĪKE WEGA → RONGORIA ŪHORU, NA ŪŪTHINGATE.

B. Amosi 5:14 Rongoriai maūndū marīa mega, no ti marīa mooru, nīguo mūtūūre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīarīkoragwo hamwe na inyuī, o ta ūrīa mūtūire muugaga. **[H157 ahab ■]**

[H8130 sane ■] [H2421 chayah ■] [H7451 ra ■] [H2896 towb ■] [H1875 darash ■] ⁽¹⁵⁾ Thūūrai maūndū marīa mooru, mwendage marīa mega; tūūriai kīhoto maciirīro-inī. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kūiguīra matigari ma Jusufu tha.

CARORIA WEGA, TIGA MUUNO → THUURA MUUNO, ENDA WEGA.

C. Thimo 3:7 Tiga kwīonaga ūrī mūūgī maitho-inī maku mwene; wītīgīre Jehova na ūtheemage maūndū marīa mooru. **[H7451 ra ■] [H5493 sur ■] [H3372 yare ■] [H2450 chakam ■]**

ŪKAAGA ŪBARA WA GWĪONA MŪŪGĪ MAITHO-INI MAKO → ĪTĪGĪRE JEHOVA + ŪTHERE ŪŪRU.

D. Thimo 8:13 Gwītīgīra Jehova nīgūthūūra ūūru; nīthūire mwītīio na mwītūūgīrio, na mītugo mīūru na mīario ya waganu. **[H7451 ra ■] [H8130 sane ■]**

GWĪTIGĪRA JEHOVA = KŪMENA ŪŪKĪ.

(Meciiria makwa mwene — gūthī na wega ti itua rīmwe; nī wītīgīri wa Mwathani ūrīa ūthiiga na mbere gūthūūra maūndū o mamwe, mūthenya o mūthenya, kūndū kwa o mūthenya: mwītīio, mīthūire ya mwīgumbatio, na kanua ka mwītīio. Gūthī gūtīrī na ūndū wa gūkenania. Nī mūtūrīrī wa njīra ūrīa ūthiiga na mbere.)

E. Ayubu 28:28 Agīcooka akīīra andū atīrī, ‘Gwītīgīra Mwathani-rī, ūcio nīguo ūūgī, Nakuo gūtheemaga ūūru nī ūmenyo.’” **[H998 binah ■] [H7451 ra ■] [H5493 sur ■]**

GWĪTIGĪRA JEHOVA = ŪŪGĪ + KWEHERA KUUMA ŪŪRU = ŪGŪŪĪ.

F. Isaia 1:16 mwīthambei mwītherie. Eheriai cīiko cianyu njūru maitho-inī makwa! Tigai gwīka maūndū mooru **[H3190 yatab ■] [H3925 lamad ■] [H2308 chadal ■] [H7451 ra ■]** ⁽¹⁷⁾ mwīrutei gwīkaga wega! Thingatagai ciira wa kīhoto, na mūkoomīrīria arīa ahinyīrīrie. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriai na kīhoto, na mūthaithanagīrīre mūtumia wa ndigwa.”

THAMBIA, WĪTHERE → TIGA GWĪKA ŪŪRU + WĪRUTE GWĪKA WEGA.

(Meciiria makwa mwene — ririkana ūtaratībū: thambia mbere, ūcooke ūtīge, ūcooke wīrute. Gūthī ti gūtīga ūūru wiki; nī gwīruta mītugo mīerū mīega — ciira wa kīhoto kūrī ūrīa ūhinyīrīrio, kūmenyerera mwana wa ngoriai na mūtumia wa ndigwa. Gūthī kūrī na moko na magūrū, ti ūrūmwe wa thamiri theru wiki.)

G. Thimo 17:13 Mūndū angīrīha wega na ūūru, ūūru ndūkeehera nyūmba-inī yake. **[H2896 towb ■] [H7451 ra ■]**

MŪNDŪ ANGĪRĪHA WEGA NA ŪŪRU → ŪŪRU NDŪKEEHERA NYŪMBA-INĪ YAKE.

H. 1 Athesalonike 5:21 Roranagai maūndū mothe. Rūmagiai maūndū marīa mega. **[G4190 poneros ■] [G1491 eidos ■] [G567 apecho ■] [G2570 kalos ■] [G2722 katecho ■] [G1381 dokimazo ■]** ⁽²²⁾

Theemagai ūndū o wothe mūūru.

RORANAGIAI MAŪNDŪ MOTHE → RŪMAGIAI MAŪNDŪ MARĪA MEGA + THEEMAGAI ŪNDŪ O WOTHE MŪŪRU.

(Mecuka makwa nī mwene — "kuoya" nī dokimazo (G1381, gūthima), gūthima kīndū o ta ūrīa kīgera gīthimagwo na mwaki. Gūthī na njīra ya wega nī gūthima kwa o mūthenya, ti itua rīmwe: kīthime, ūcooke ūkīnyīitīrīre, na ūikare kūrāya o na na kīrīa gītārī ta ūūru.)

I. Mathayo 5:16 O ūguo naguo, na inyuī rekei ūtheri wanyu ūmūrīkagīre andū, nīguo mone cīiko cianyu njega, nao magoocage Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū. **[G2041 ergon ■] [G2570 kalos ■]**

REKE ÛTHERI WANYU WARE ÛGUO → MONE CIÏKO CIANYU NJEGA + MAGOOCITHIE ITHE WANYU.

J. Agalatia 6:9 Ningĩ tûtikanogio nĩ gwĩka wega, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru rĩakinya nĩtũkaagetha magetha twaga gũkua ngoro. **[G18 agathos ■] [G2570 kalos ■]** (10) Na nĩ ùndũ ùcio, rĩrĩa rĩothe twagĩa na ihinda rĩagĩrĩru, nĩtwĩkage andũ othe maũndũ mega, na makĩria twĩkage wega andũ arĩa marĩ a nyũmba ya arĩa metĩkĩtie.

TÛTIKANOGIO NĨ GWĨKA WEGA → TA ÛRĨA TÛRĨ NA MWEKE, NĨTWĨKAGE ANDÛ OTHE WEGA.

K. Aroma 2:7 Arĩa macaragia kũheo riiri, na gĩtĩio, na ùhoro wa kwaga kũbutha, nĩ ùndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. **[G18 agathos ■] [G2556 kakos ■] [G18 agathos ■]** (8) No arĩa eyendi, na nĩmaregaga ùhoro-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakinyĩrwo nĩ mang'ũrĩ na marakara. (9) Nĩgũkaagĩa na thĩina na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ùũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; (10) no riiri, na gĩtĩio, na thayũ ikaaheo mũndũ o wotho ùrĩa wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.

GÛCIRĐRĨRIA GWİTHİNGÛRİO WİKİ WİGA → RİRİA, GİTİİO, NA THAYÛ, KÛRİ MÛNDÛ O WOTHE ÛRUTAGA WİRA MWİGA.

L. Mathayo 19:17 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ûkũnjũũria ùhoro wa ùndũ ùrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o Ûmwe mwega. Ûngienda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.” **[G18 agathos ■]**

GÛTIRİ MWEGA TIGA ÛMWE = NGAI.

(Meciria makwa ma mwene — gũthĩ na wega gũtirĩ hĩndĩ gũtuĩkaga gwĩciria atĩ mũndũ nĩwe atuĩkĩte gĩtũmi kĩa wega ùcio. Gũtirĩ mwega tiga o ùmwe, o we Ngai mwene. Kĩria mũndũ athiiga na kĩa, nĩ Mũndũ ùngĩ waheanire mbere.)

M. Luka 6:45 Mũndũ ùrĩa mwega aragia maũndũ mega kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake, nake mũndũ ùrĩa mũũru aragia maũndũ mooru kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake. Nĩgũkorwo kanua gake kaaragia o maũndũ marĩa maiyũrĩte ngoro yake. **[G4190 poneros ■] [G2344 thesauros ■] [G18 agathos ■]**

KUMA KİGİİNA-INİ KİEGA KİA NGORO YAKE → ÛRİA Wİ MWEGA + Nİ ÛINGİ WA NGORO, KANWA KAKE KAARAGIA.

N. Aroma 7:19 Nĩgũkorwo wega ùrĩa nyendaga gwĩka tiguu nĩjkaga, no ùũru ùrĩa itendaga gwĩka nĩguo thiiaga na mbere gwĩka. **[G2556 kakos ■] [G2570 kalos ■] [G2556 kakos ■] [G18 agathos ■]** (20) Na rĩrĩ, ingĩkorwo nĩnjikaga ùrĩa itekwenda gwĩka-rĩ, ti nĩ mwene nĩjkaga maũndũ macio, no nĩ wĩhia ùrĩa ùtũũraga thĩinĩ wakwa wĩkaga ùguo. (21) Ùndũ ùyũ nĩtũmaga nyone atĩ watho ùyũ nĩguo ùrutaga wĩra thĩinĩ wakwa: Rĩrĩa ngwenda gwĩka wega-rĩ, ùũru ùkoragwo o hamwe na nĩ.

NİGÛKORWO WEGA ÛRİA NYENDAGA GWİKA TIGUO NİJKAGA + RİRİA NGWENDA GWİKA WEGA-Rİ, ÛÛRU ÛKORAGWO O HAMWE NA Nİ.

(Meciiria makwa hari nĩ mwene — gũthĩ ti hĩndĩ ciothe kũhũthũ, o na kũrĩ mũndũ ùrenda gwĩka wega na ma. Paulo nĩoigaga atĩ o nake nĩacemanagia na mbaara ñno thĩinĩ wake. Gũthĩ ùguo gũtiũragaga mbaara ñyo; no gũthĩ na mbere gũgĩthũura wega o na harĩ na mbaara ñyo.)

O. Thimo 1:33 no ùrĩa wotho ùnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ùgwati angĩtĩgĩra.” **[H7451 ra ■] [H8085 shama ■]**

UNDÛ ÛRİA MÛNDÛ WATHİKİRİRİTIE = GÛTÛRA ÛGITİRE + KÛHOOREKA ATE NA GWİTIGİRA ÛÛRU.

(Meciria makwa mwene — ùyũ nĩguo kĩranĩro kĩria gĩtũhagĩrwo mũndũ o wotho ùrĩa athiiga na mbere na njĩra ñno: mũtũrĩre ùrĩa mũhurũku, mũgitĩre, na mũhoreri kuuma harĩ guoya ùrĩa wambire gũtoonya ngoro-inĩ ya mũndũ mũgũnda-inĩ.)

III. GUTHII NA MBIO CIA HORORO — RİKİRA TAO TA MÛTHÛNGÛ WA MBÛTÛ YA NGAI

(Meciiria makwa mĩnene — rĩu tembea ùyũ ùtuĩkĩte mbaara, na ùũru ndũgũcooka gũtuĩka wĩchagĩrĩre ùrĩ thĩinĩ wa ngoro ñmwe; ùrĩ na wendi na rĩtĩwa rĩa kũrĩa nakuo — ùcio mũũru. Mũthigari ndarũaga na wendo; arũaga na thũ. Neana mwĩrĩ waku wotho kũrĩ Ngai, na wega ùtuĩke kĩndũ kĩa kũrĩa nakĩo.)

A. Aroma 6:13 Ningĩ mũtikananeane ciĩga cia mĩrĩ yanyu mehia-inĩ, atĩ nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo cia kwagana nacio, no nĩ kaba mwĩheanage kũrĩ Ngai, mũhaana ta andũ marutĩtwo gĩkuũ-inĩ makarehwo muoyo-inĩ na mũneanage ciĩga icio cia mĩrĩ yanyu kũrĩ we nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo na gwĩka maũndũ ma ùthingu. **[G3936 paristemi ■]**

MWĪNEANE KŪRĪ NGAI + CIĪGA CIANYU ITUĪKE INDO CIA ŪTHINGU KŪRĪ NGAI.

B. Mathayo 6:13 Na ndūgatūtware magerio-inĩ, no ūtūhonokagie kuuma kūrĩ ūrĩa mūūru.’

[G4190 poneros ■] [G4506 rhuomai ■]

TŪGĪTIGE GŪTWARWO NA MAGERIO → TŪHONOKANIE NA ŪŪRU.

C. Johana 17:15 Ihooya rĩakwa ti ūmarute gūkū thĩ, no nĩ atĩ ūmagitagĩre kuuma kūrĩ ūrĩa mūūru.

[G4190 poneros ■]

TIGA-INĪ THA UNGU WA THĪ → MAGITĪRE KUUMA KUURĪ ŪAGA.

D. 1 Johana 5:19 Ithuĩ nītūũ atĩ tūrĩ ciana cia Ngai, na tūkamenya atĩ thĩ yothe yathagwo na wathani wa ūrĩa mūūru. **[G4190 poneros ■]**

NĪTŪKĪRĪ A NGAI + THĪ YOTHE ĪKOMAGA WAGANU-INĪ.

E. Mathayo 13:19 Hĩndĩ ĩrĩa mūdũ o wotha aigua ndūmĩrĩri ya ūthamaki na akaaga kūmĩmenya-rĩ, hĩndĩ ĩyo ūrĩa mūūru okaga akamūtunya kĩrĩa kĩaande ngoro-inĩ yake. Īno nĩyo mbeũ ĩrĩa yahurirwo mūkĩra-inĩ wa nĩra. **[G4190 poneros ■] [G2570 kalos ■] [G4190 poneros ■]** (20) Ūrĩa wamūkĩre mbeũ ĩrĩa yagũire rūnyanjara-inĩ nĩ mūdũ ūrĩa ūiguaga kiugo, na o rĩmwe agakĩamūkĩra arĩ na gĩkeno. (21) No tondũ ndarĩ mĩri-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩrĩa thĩina woka, kana kwagĩa na kĩnyariirano nĩ ūndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. (22) Nake ūrĩa wamūkagĩra mbeũ ĩrĩa yagũire mĩgua-inĩ-rĩ, nĩ mūdũ ūrĩa ūiguaga kiugo, no mĩhang’o ya mūtũũrĩre ūyũ, na kũheenererio nĩ ūtonga, igagĩthararia, ikagiria kĩgĩe na maciaro. (23) No ūrĩa wamūkĩre mbeũ ĩrĩa yagũire tĩri-inĩ ūrĩa mūnoru-rĩ, nĩ mūdũ ūrĩa ūiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ūmwe akaruta maita igana, ūngĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, na ūngĩ maita mĩrongo ĩtatũ ma mbeũ ĩrĩa yahaandĩtwo.” (24) Ningĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta mūdũ ūrĩa wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. (25) No rĩrĩa andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake ĩgĩũka, ĩkĩhura itindiĩ thĩinĩ wa ngano, na ĩgĩthĩra. (26) Hĩndĩ ĩrĩa ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hĩndĩ ĩyo itindiĩ o narĩo rĩkĩonekana. (27) “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩũka kūrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, githĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindiĩ rĩkĩumĩte kũ?’ (28) “Agĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ mūdũ ūrĩ ūthũ na nĩ wekire ūguo.’ “Ndungata icio ikĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩũkwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’ (29) “Nake agĩcookia atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindiĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. (30) Rekei ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindiĩ na mũrĩohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩre ngano, mũmĩge ikũmbĩ rĩakwa.” (31) Nĩamaheire ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūtarĩ ta mbeũ ya karatarĩ, ĩrĩa mūdũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. (32) O na akorwo mbeũ ĩyo nĩyo nini muno kūrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩrĩa yakũra, nĩnenehaga kūrĩ mĩmera ĩrĩa ĩngĩ ya mũgũnda na ĩgatuĩka mūtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara honge-inĩ ciaguo.” (33) Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta ndawa ya kũimbua mĩgate ĩrĩa mūdũ-wa-nja oire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ūcio wotha ūkĩmbio nĩyo.” (34) Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maūdũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ūndũ o na ūmwe atekũhũthĩra ngerekano. (35) Nĩguo ūhoru ūrĩa waaririo na kanua ka mũnabii ūhinge rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, nĩngaaria maūdũ marĩa matũire marĩ mahithe kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo.” (36) Hĩndĩ ĩyo agĩtiga kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩũka kūrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩre ngerekano ya itindiĩ rĩrĩa rĩarĩ thĩinĩ wa mũgũnda.” (37) Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrĩa wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mūdũ. (38) Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ūthamaki. Itindiĩ nĩ ciana cia ūrĩa mūūru

HĨNDĨ ĪYO NĪHO MŪNDŪ ŪRĪA MWAGANU OKAGA → MBEŪ NJEGA = CIANA CIA ŪTHAMAKI + MAHUTI MOORU = CIANA CIA MŪNDŪ ŪRĪA MWAGANU.

(Meciiria makwa mwene — thũ thũ ĩno ya mbaara ĩrĩ na rĩtwa na mũbango: ūrĩa mwaganu, poneros (G4190, ūūru, ūrĩ na wendi thĩinĩ wagu). Ndarĩ o na kũgeria; nĩ okagwatia na hinya, na nĩ ahaandaga ĩrĩ cia maheeni mũgũnda-inĩ ūrĩa ūmwe mbeũ njega ĩrakũra. Kũhanyũka na ihenya rĩrĩ nĩ kuuga wĩmenyerere gũkĩra o ngoro yaku wee mwene.)

F. Mathayo 6:22 “Riitho nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ. Maitho maku mangĩkorwo marĩ mega, mwĩrĩ waku wotha nĩrĩyũragwo nĩ ūtheri. **[G4190 poneros ■] [G573 haplous ■]** (23) No rĩrĩ, maitho maku mangĩkorwo nĩ

mathũku, mwĩrĩ waku wothē ũrĩyũragwo nĩ nduma. Naguo ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩinĩ waku ũngĩkorwo nĩ nduma-rĩ, nduma iyo kaĩ nĩ nene-ĩ!

RĪITO RĪAKO RĪAGĪTHOMA → MWĪRĪ WAKO WOTHE NĪ WA ŪTHERU + RĪITO RĪAKO RĪAGĪTHUKA → NĪ WA ND'ŪMA YOTHE.

G. Mathayo 12:35 Mũndũ mwega aaragia maũndũ mega moimĩte mũthiithũ-inĩ wake mwega, nake mũndũ mũũru aaragia maũndũ mooru moimĩte mũthiithũ-inĩ wake mũũru. **[G4190 ponereros ■] [G2344 thesauros ■] [G18 agathos ■]**

MŪNDŪ MWEGA OIMAGA IGĪĪNA-INĪ RĪA WĪGA → MAŪNDŪ MEGA + MŪNDŪ MŪŪRU OIMAGA IGĪĪNA-INĪ RĪA ŪŪRU → MAŪNDŪ MOORU.

H. Aefeso 6:16 Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wĩtĩkio, ĩrĩa mũrĩhotaga kũhoria nayo mĩguĩ yothē ĩrĩa yakanaga mwaki ya ũrĩa mũũru. **[G4190 poneros ■]**

OYAI NGO YA WĪTĪKIO → ĪRĪA MŪRĪHOTAGA KŪHORIA NAYO MĪGUĪ YOTHE ĪRĪA YAKANAGA MWAKI YA ŪRĪA MŪŪRU.

I. 1 Johana 2:14 Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ũrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũrĩ na hinya, nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũũraga thĩinĩ wanyu, na nĩmũtooretie ũrĩa mũũru. **[G4190 poneros ■] [G3528 nikao ■]**

TONDŪ MŪRĪ NA HINYA + NAKĪO KIUGO KĪA NGAI NĪGĪTŪŪRAGA THĪINĪ WANYU → NA NĪMŪTOORETIE ŪRĪA MŪŪRU.

(Meciiria makwa mwene — ngo na kiugo cikoragwo cikĩruta wĩra ũrĩa mũndũ kuuma mĩena ĩrĩ: ngo nĩyo ĩgiragĩrĩa kĩrĩa ũrathagĩrwo, na kiugo kĩrĩa gĩkaraga thĩinĩ waku nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ agĩe na hinya wa kũnyiitĩrĩa ngo iyo kĩambĩrĩria-inĩ. Gũtirĩ kĩmwe kĩa gĩtangĩenda thĩini wa mbaara ĩno.)

J. Atũmwo 10:38 ũrĩa Ngai aaiĩrĩire Jesũ wa Nazarethi Roho Mũtheru o na hinya, na ũrĩa aathiiaga agĩĩkaga wega na akĩhonagia andũ arĩa maahatĩrĩrio nĩ hinya wa mũcukani, tondũ Ngai aarĩ hamwe nake. **[G3586 xylon ■] [G1228 diabolos ■] [G2616 katadynasteuo ■] [G2390 iaomai ■] [G2109 euergeteo ■]** (39) “Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ marĩa mothe eekire thĩinĩ wa bũrũri wa Ayahudi o na Jerusalemu. Nĩmamũũragire na njĩra ya kũmwamba mũtĩ-igũrũ.

AGĪATHĪĪAGA AGĪĪKAGA WEGA, AGĪHONIA ARĪA OTHE MAAHINYĪRĪRIO NĪ MŪCUKANI → ŪRĪA MOORAGIRE NA MAKĪMWAMBA MŪTĪ-INĪ.

K. Luka 23:41 Ithuĩ tũherithĩtio na kĩhooto, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ũrĩa twĩkĩte. No rĩrĩ, mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mũũru ekĩte.” **[G824 atopos ■]**

ITHUĪ TŪHERITHĪTIO NA KĪHOOTO + MŪNDŪ ŪYŪ NДАРĪ ŪNDŪ MŪŪRU EKĪTE.

L. 1 Petero 2:23 Hĩndĩ ĩrĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kũrĩ ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto.

RĪRĪA AACAMBAGIRWO, NDAACOOKAGIA GĪCAMBO → NĪEHOKAGĪRA WE ŪRĪA ŪTUĪRAGA CIIRA NA ŪTHINGU.

(Mecoro makwa ma mwene — ũyũ nĩguo ũhoru wa gũteng'era mbaara rĩrĩa mbaara iyo yagarũrũka ĩgatuĩka ya mwene: ti gũkĩra ki nĩ ũndũ wa kwaga hinya, no nĩ kũneana wega wa gũtwarĩra ũhoru wothē ũcio harĩ ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto. Ūguo nĩguo kũrũa mbaara ta mũthigari, no ti kũnyita hinya.)

M. Mathayo 5:44 No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Endagai thũ cianyu, na mũhooyagĩre arĩa mamũnyariiraga **[G18 agathos ■] [G4190 poneros ■] [G2570 kalos ■]** (45) nĩgeetha mũtuĩke ariũ a Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ. Atũmaga riũa rĩake rĩrathĩre arĩa ooru na arĩa ega, na akoiria mbura kũrĩ arĩa athingu na kũrĩ arĩa matarĩ athingu.

ENDA THŪ CIAKU WENDO + WĪKĪRE MAWĪKO MEGA ARĪA MAGŪTHŪRAGA → AREHAGA RIŪA RĪAKE RĪKAMBAGA ANDŪ ARĪA OOTHUKU O NA ARĪA EGA.

N. 1 Petero 3:9 Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage, tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagaĩrwo kĩrathimo. **[G2556 kakos ■] [G18 agathos ■] [G2556 kakos ■]** (10) Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũrĩa wothē ũngĩenda gũtũura muoyo na one matukũ mega, no nginya arigĩrĩrie rũrĩmĩ rwake kwaria ũũru, na mĩromo yake kwaragia maheeni.

GŪTIGACOKERIA ŪŪRU NA ŪŪRU → HANDŪ HA ŪGUO KŪRATHIMA → ENDA MUOYO NA WONE MATUKU MEGA.

O. Kĩambĩrĩria 50:20 Inyuĩ mwaciĩrĩte kũnjĩka ũũru, no Ngai aanjiĩrĩire ũndũ mwega nĩguo akinyanĩrie ũrĩa kũrekĩka riũ, ũhoru wa kũhonokia mĩoyo ya andũ aingĩ. **[H2896 towb ■] [H2803 chashab ■] [H7451 ra ■] [H2803 chashab ■]**

MWATHIIRE MWECIRIRIA HA ŪŪRU HARĪ NĪ + NGAI ANDECIIRIA HA WEGA → KŪHONOKIA ANDŪ AINGĪ TŪRE.

(Mīcaro yakwa mwene — chashab (H2803, gwīciiria, gūthugunda) nī kiugo kīmwe kīrīa kīrūgamūrīre mīena yeerī ya rungu rūrū: kīrīa maathugundaga, nī o kīo Ngai aathugundaga. Kūhanyūka ihenya rīrī wega gūtingītaūra atī ūūru ndūgūgūkorwo. Kuuga nī gwītīkia atī Ngai o ūcio warekereirie ariū a nyina na Jusufu gwīka ūguo, no ahote kūgarūra ūūru ūcio ūtuīke wa gūteithūra mīoyo mīingī.)

P. Aroma 8:28 Ningī nītūūī atī harī andū arīa mendete Ngai, o arīa metīttwo nīwe kūringana na ūrīa aathugundīte-rī, maūndū mothe mateithanagia hamwe mamarehere kīrathimo. **[G18 agathos ■]**

MAGURANIA MOTHE MARUTANAGIRA HAMWE NĪ ŪRĪA WEGA HARĪ ARĪA MENDETE NGAI.

Q. Aroma 12:21 Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragiai ūūru na wega. **[G18 agathos ■] [G3528 nikao ■] [G2556 kakos ■] [G3528 nikao ■]**

MŪTIKANATOORIO NĪ ŪŪRU → NO TOORAGIAI ŪŪRU NA WEGA.

(Mecoketio makwa ma mwene — rīrī nī rīathani rīmwe rīrīa rīrīkanagīrīria mbaara yothe: to gūtiganīria ūūru wa gūtūūra wega, no nī kūhootana nago, na kīndū kīrīa gītūtītwo kīa mbaara nī wega. Nikao (G3528, hootana) nī kiugo kīa mūthigari — kūhoota, gūtoonya na hinya werū-inī wa mbaara. Wega ndūikaraga ūhorete mbaara-inī īno. Nīguo ūtharīkagīra.)

IV. MŪTHIA WA MŪHANDA — WEGA NA ŪŪRU, NA KIRIA GĪACIRO, GĪATŪŪRAGA TENE NA TENE

(Mīario yakwa mwene — mbaara o yothe nī īrīkagīrīria, na īno ndīrīkagīrīria mbīrīra-inī, kana o gūtūūrwo ciira. Īrīkagīrīria mūtī-inī, wīgūrīrie, na kīīranīro kīrīa gītangīthira. Ūrīa ūtooranīte nīakarīa maciaro mamo.)

A. 1 Johana 3:8 Mūdū ūrīa wīhagia nī wa mūcukani, tondū mūcukani atūire ehagia kuuma o kīambīrīria. Gītūmi kīa Mūrū wa Ngai onithanio-rī, nīgeetha athūkie wīra wa mūcukani.

[G1228 diabolos ■] [G3089 luo ■]

MŪRŪ WA NGAI ONITHANIO-RĪ → NĪGEETHA ATHŪKIE WĪRA WA MŪCUKANI.

B. 2 Timotheo 3:12 Ti-itherū, mūdū o wothē ūrīa ūkwenda gūtūūra mūtūūrīre wa gūkenia Ngai arī thīnī wa Kristū Jesū nīarīnyariiragwo

ARIA OTHE ARĪA MEKWENDA GŪTŪŪRA NA ŪTHERU THĪNĪ WA KRISTO JESŪ → MAKANYARIRWO.

(Mecoya makwa ma na nī mwene — mūhaka ndūreganaga atī mūtaano ndūrarī mūhūthū. Gwīka wega thīnī wa thī īrī o na ūhoti wa gwīka ūūru nī ūrehaga ūritū wa ma. Rīrī nīrīo gītūmi kīa mūhari ūyū gūkorwo haha, nīgeetha mūico ndūgatūīke ta atī mbaara ndīarehire ihītia rīrīa rīothe.)

C. 1 Petero 2:24 We mwene nīakuuire mehia maitū na mwīrī wake mūtī-igūrū, nīgeetha na ithuī tūkue ūhorō-inī wa mehia, na tūtūūre muoyo nī ūndū wa ūthingu; mītūnda īrīa aahūūrīrwo nīyo ītūmīte mūhone. **[G3586 xylon ■] [G399 anaphero ■]**

NĪAKUIIRE MEHIA MAITŪ NA MWĪRĪ WAKE MŪTĪ-IGŪRŪ → TŪKUE ŪHORŌ-INĪ WA MEHIA, TŪTŪŪRE MUOYO NĪ ŪNDŪ WA ŪTHINGU.

D. Kūguūrīrio 2:10 Ndūkae gwītīgīra maūndū marīa ūkīrī gūthīnīo namo. Ngūmwīra atīrī, mūcukani nīarīkīa amwe anyu njeera nīguo amūgerie, na mūnyamario handū ha mīthenya ikūmi. Wee ikaraga ūrī mwīhokeku, o nginya gūkua, na nīngūkūhe thūmbī ya muoyo. **[G4735 stephanos ■]**

TŪIKA MWĪHOKEKI NGINYA GŪKUA → NĪNGAKŪHE THAGA WA ŪTHŪRE.

E. Thaburi 119:160 Ciugo ciaku ciothe nī cia ma; mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūūra tene na tene. **[H5975 amad ■]**

CIUGO CIAKU CIOTHE NĪ CIA MA → MAWATHO MAKU MOTHE NĪ MA ŪTHINGU NA NĪ MA GŪTŪŪRA TENE NA TENE.

(Mīario yakwa nī ya mwene — wega na ūūru nīmatuiruo marūtīwa kīambīrīria-inī kīa ibuku, na rīrī nīrīugaga atī kiugo kīrīa gīatūire marūtīwa nī kīa ma kuuma kīambīrīria, na matūiro ma kīo matirī makinyaga hīndī ya kūhingio. Kīrīa Ngai eetire wega thīnī wa Kīambīrīria, no arī agūthī na mbere gwīta wega.)

F. Kūguūrīrio 2:7 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa wa gūtoorania-rī, nīngamwītīkīria kūrīa maciaro ma mūtī wa muoyo, ūrīa ūrī mūgūnda-inī wa Ngai wa gīkeno.

[G3857 paradeisos ■] [G2222 zoe ■] [G3586 xylon ■] [G5315 phago ■] [G3528 nikao ■]

ŪRĪA ŪGAATOORANIA → NĪAKARĪA KUUMA MŪTĪ-INĪ WA MUOYO, ŪRĪ GATAGATĪ-INĪ KA MŪGŪNDA WA GĪKENO WA NGAI.

G. Kūguūrīrio 21:4 Nake nīakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao. Gūtīrĩ hĩndĩ ĩngĩ gūgaakorwo na gĩkuũ, o na kana gūcakaya, kana kīrīro, kana ruo, nīgūkorwo maũndũ marĩa ma mbere nĩmeherete magathira.” [G2288 thanatos ▮]

GŪTIRĪ GŪGĪACOKA KŪGĪA GĪKUŪ, KANA KĪRĪA → MAŪNDŪ MA TENE MATHĪ.

H. Kūguūrīrio 21:7 Mũndũ ūrĩa ūgūtoorania nĩwe ūkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatuĩka Ngai wake, nake atuĩke mūrũ wakwa. [G3528 nikao ▮]

MŪNDŪ ŪRĪA ŪGŪTOORANIA NĨWE ŪKAAGAYA MAŪNDŪ MACIO MOTHE + NA NĨ NĨNGATUĨKA NGAI WAKE.

I. Kūguūrīrio 22:1 Ningĩ mūraika ūcio akĩnyonia rūũĩ rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rūgĩtherera ruumĩte gĩtĩ-inĩ kĩa ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrũme [G2652 katanathema ▮] [G1484 ethnos ▮] [G2322 therapeia ▮] [G3586 xylon ▮] [G2222 zoe ▮] [G4215 potamos ▮] (2) rūikūrũkĩire gatagatĩ ka njĩra ĩrĩa nene ya itũũra inene. Mĩena yeerĩ ya rūũĩ rūu, o mwena warĩ na mūtĩ wa muoyo, nague waciaraga matunda mĩthemba ikũmi na ĩĩrĩ, ūgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mūtĩ ūcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndūrĩrĩ. (3) Gūtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kīrīkũ. Gĩtĩ-kĩa-ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrũme gĩgaakorwo kũu thĩnĩ wa itũũra inene, nacio ndungata ciake nĩkamūtungatagĩra.

RŪŪĨ RWA MAAĨ MA MUOYO MAKEMBU NA MAKAHENIA O TA GĪCICIO + MŪTĪ WA MUOYO, MAT

(Meciiria makwa ma mwene — kīrĩa kīahingirwo mūtĩ-inĩ ūmwe thĩnĩ wa Kĩambĩrĩria nĩ kīahingĩrĩtwo mūtĩ-inĩ ūngĩ gũkũ, na ngũrani nĩ nene biũ: gūtīrĩ kīrumi kīngĩ. Mũthia wa wĩrutwo ūyũ wothē ti handũ harĩa ūũru ūthimĩtwo o ūthimĩtwo. Nĩ handũ harĩa ūũru ūthirĩte biũ, na kīrĩa gīgūtũũra ūguo.)

J. Kūguūrīrio 22:14 “Kūrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mathambĩtie nguo ciao, nĩguo magĩe na rūtha rwa gũkinya mūtĩ-inĩ wa muoyo na matoonyere ihingo-inĩ makinye thĩnĩ wa itũũra rĩu. [G3586 xylon ▮]

KAROGWO NĨ ARĪA MEKAGA MAATHANI MAKE → KĪHOOTO GĪA MŪTĪ WA MUOYO + GŪTOONYA NJĪRĪNĪ MĪACHA-INĪ GŪTOONYA MATAARA-INĪ.

K. Thaburi 23:6 Ti-itherũ wega na wendani nĩirĩrũmanagĩrĩra na nĩ matukũ mothe ma muoyo wakwa, na nĩ ngūtũũra nyũmba ya Jehova nginya tene. [H2896 towb ▮]

WEGA NA TŪGŪNGANO CIGŪNDUMĪRĪRIA → NGWĪKARA NYŪMBA-INĪ YA JEHOVA TENE NA TENE.

L. Jakubu 1:17 Kĩheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kiumaga igūrũ, gĩikūrũkĩte kuuma kūrĩ Ithe wa motheri ma igūrũ, ūrĩa ūtagarũrũkaga ta ciĩruru iria igarũrũkaga. [G18 agathos ▮]

KĪHEO GĪOTHE KĪEGA NA KĪHEO GĪOTHE KĪRĪ ŪNGŪRŪ NĨ KĪRĪA KĪUMAGA IGURŪ, KUUMA KŪRĪ ITHE WA ŪTHERI.

(Mĩario yakwa mwene — mĩthĩre wothē wambĩrĩrie na wega wa Ngai we mwene — nĩonire atĩ nĩ wega — na ūrĩkĩrĩrĩria na njĩra o ĩyo: kĩaheo gĩothe kĩaheo gĩikūrũkaga kuuma na igūrũ kuuma harĩ we, Ithe wa mĩaro, ūrĩa ūtagarũrũkaga. Wega warĩ wake kuuma o kĩambĩrĩria, na nĩ wake tondũ ūtarĩ mũthia.)

KANWA GA AIRĪ — MENA ŪŪRU, ENDA WEGA

Thaburi 97:10 Arĩa endi Jehova nĩmathũũre ūũru, nīgūkorwo nĩagitagĩra mĩoyo ya arĩa ake ehokeku, na akamateithũra kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu. [H8104 shamar ▮] [H7451 ra ▮] [H8130 sane ▮] [H157 ahab ▮]

INYUĪ MWENDETE JEHOVA, THŪŪRAI ŪŪRU → NĪAGĪTAGĪRA MĪOYO YA ATHĪNGU AKE.

Aroma 12:9 Wendani wanyu nĩũkoragwo nĩ ūrĩa ūtarĩ ūhinga. Thũũragai ūndũ ūrĩa mũũru; nague ūndũ ūrĩa mwega mũkĩũrũmagie. [G18 agathos ▮] [G2853 kollao ▮] [G4190 poneris ▮] [G655 apostygeo ▮] [G505 anypokritos ▮] [G26 agape ▮]

THŪŪRAGAI ŪNDŪ ŪRĪA MŪŪRU + NAGUO ŪNDŪ ŪRĪA MWEGA MŪKĪŪRŪMAGIE.

2 Akorinitho 13:1 Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ gũũka kwanyu. Ūhoro o wothē no nginya ūrũgamĩrĩrwo nĩ ūira wa andũ eerĩ kana atatũ. [G3144 martus ▮]

ŪHORO O WOTHE NO NGINYA ŪRŪGAMĪRĪRWO NĨ ŪIRA WA ANDŪ EERĪ KANA ATATŪ.

(Meciiria makwa mwene — thaburi na marĩa, kīrīkanĩro gĩa tene na kīrīkanĩro kīerũ, na mũgambo ūmwe gatagatĩ-inĩ kao: thũũrai ūrĩa ūrĩ mũũru, na mũnyĩtĩrĩre ūrĩa ūrĩ mwega. Kanua-inĩ ka aira eerĩ kana atatũ, ndeto ĩno nĩyũmĩrĩrio hatarĩ nganja.)

KŪRURU NA ŪHINGŪRIRIA

Shadow Gũcookerithia 21:22 Mũndũ angĩthia wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mĩtĩ igũrũ-rĩ [H7045 qelalah ■] [H6086 ets ■] (23) mĩtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mĩtĩ igũrũ ũtukũ ũcio wothē. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondũ mũndũ o na ũrĩkũ mũcuurie mĩtĩ-inĩ nĩ mūrume nĩ Ngai. Mĩtikanathaahie bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu.

MŪNDŪ ŪRĨA MŪCUURIO MŪTĨ IGŪRŪ = ARUMŪTWO NĨ NGAI.

Fulfillment Agalatia 3:13 Nake Kristũ nĩatũkũũrire agĩtũruta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ũndũ wake mwene gũtuĩka kĩrumi ithenya riitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wothē wambĩtwo mĩtĩ-igũrũ.” [G3586 xylon ■] [G2671 katara ■]

KRISTO NĨAKŪRIRE ITHUĨ → AGĨTŪĨKA KĪRUME NĨ ŪNDŪ WITŪ → NĨ MŪRUME O WOTHE ŪCOKOTETWO IGĪGĪCU-INĨ.

(Meciiria makwa kũmbe — watho nĩweetire mĩtĩ ũcio handũ ha kĩrumi. Kristũ ndaigana kwĩhinga mĩtĩ ũcio; nĩaanambirwo kũrĩ guo, agĩtuĩka kĩrumi we mwene, nĩgeetha kĩrumi kĩrĩkĩrĩrie hau handũ ha gũthĩ na mbere gũkĩhunja. Mũtĩ ũrĩa hau mbere warĩ na ũndũ wa ciira wa gũtuĩrwo ciira o na tuo, thĩnĩ wake ũgĩtuĩka mūrango wa gũtoonyera mĩtĩ wa muoyo.)

KŪHINGA

1 Johana 2:17 Thĩ na merirĩria mayo nĩithiraga, no mũndũ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Ngai endaga atũũruga nginya tene.

THĨ NŪRATHIRA → ŪRĨA WĪKAGA WENDI WA NGAI ATŪŪRAGA TENE NA TENE.

Aroma 16:20 Ngai mwene thayũ nĩarĩhehenja Shaitani o narua, na inyuĩ mũmũrangĩrĩrie rungu rwa magũrũ manyu. Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũroikara na inyuĩ.

NGAI WA THAYU NĨAKOINANGA SHAITANI RUNGU RWA MAGŪRŪ MANYU NA IHENYA → WEGA WA MWATHANI WITU JESU KRISTO ŪROIKARANIA NANYU.

(Meciiria makwa ma mwene — kũnganĩrĩria mĩtũũrĩre wothē ũyũ ũtuĩke rũrigo rũmwe. Wambĩrĩrie na kũnyiihanĩrĩria: wega wa Ngai mwene, warĩtio igũrũ rĩa ũmbi mbere ũũru wagĩa na rĩitwa, na ngoro yagĩrĩre kwĩruta, na kũhooya, na gũthuura. Ūgĩkũra ũgĩtuĩka mĩtũũrĩre wa o mũthenya: tigana na ũũru, ika wega, na ũgũthĩ na mbere nago, kũndũ kwa o ũrĩa gwakinyagĩrwo o mũthenya. Ūgĩtuĩka mbaara ya kũhanyũka na mbaara ya njamba: mũnyamũ mũũru wa ma wa kũregana nake, ngo ya kwambararia, na watho ũrĩ hinya makĩria wa gũcookia ũũru na wega handũ ha kuongerera ũũru. Na ũgĩthĩ ũgĩkinya harĩa gũkambũrũka na gũthĩ na gũkũhanyũka guothe kwerekagĩra tene — mĩtĩ-inĩ, ũhingũre, gũtarĩ kĩrumi kĩngĩ, harĩ ũrĩa wothē ũhootanaga. Thĩ na ũũru wayo nĩratherera. No kĩrĩa gĩakĩtwo igũrũ rĩa gwĩka wendi wa Ngai gĩtitherũraga hamwe nayo.)

KĪGERANIO GĨA GWĪMENYERIA

1. Kĩambĩrĩria 1:31 — Nake Ngai akĩona atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ:

- a) mwega na muuru hamwe
- b) mũega mũno
- c) o ũũru tu hĩndĩ ciothe

2. Thaburi 34:8 — Camai muone atĩ Jehova nĩ:

- a) mĩtugi wa tha
- b) mwega
- c) mwĩhokeku

3. 1 Athamaki 3:9 — Nĩ ũndũ ũcio he ndungata yaku ngoro ĩrĩ na ũmenyo wa gũthamakĩra andũ aku, nĩguo ngũũrane:

- a) meciiria ma ngoro
- b) wega na ũũru
- c) ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa

4. Aroma 12:21 — Mūtikanatoorio nĩ ũũru, no:

- a) mūtikanacookie mündũ ũũru nĩ ũndũ wa ũũru
- b) tooragia ũũru na wega
- c) menyaga ũrĩa mũũru

5. Kĩambĩrĩria 50:20 — Inyuĩ mwaciirĩte kũnjĩka ũũru, no Ngai aanjiirĩre ũndũ mwega nĩguo akinyanĩrie ũrĩa kũrekĩka rĩu:

- a) kũrĩha ũũru na ũũru
- b) kũmakũũra kuuma guoko-inĩ wa mündũ mwaganu
- c) kũhonokia mĩoyo ya andũ aingĩ

6. 1 Johana 2:14 — Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũrĩ na hinya, nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũũraga thĩinĩ wanyu, na nĩmũtooretie:

- a) mündũ ũrĩa arĩ kuo kĩaambĩrĩria
- b) mũtoorie ũrĩa mũũru
- c) makaamũkĩra Roho Mũtheru

7. Kũguũrĩrio 21:7 — Mündũ ũrĩa ũgũtoorania nĩwe ũkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatuĩka Ngai wake, nake:

- a) atuĩke mũrũ wakwa
- b) Nĩngamũhũrĩra maithori mothe maitho-inĩ make
- c) nĩakathamaka tene na tene

MAJIBU MA HANDIKA: 1-b, 2-b, 3-b, 4-b, 5-c, 6-b, 7-a

ŨŮ NDŮRANIRI ŨYŮ WAGAWANYIKA

ŨRĨA KĨIRURU GÍTŪMAGA ŪTHERI WONEKE: MŪTĪ ŨRĨA MŪRUME THĨINĪ WA WATHO (GŪCOOKERITHIA 21:22-23) NĪGUO MŪTĪ ŨRĨA KRISTŪ AACUURĨRWO, AGĪTUĨKA KĪRUMI NĪ ŨNDŮ WITŪ (AGALATIA 3:13) — NA MŪTĪ WA MUOYO ŪRŪGAMĪTE ŪHINGŪRE MŪTHIA ŪCIO ŪNGĪ (KŪGUŪRĨRIO 22:2).

ŨRĨA KĪRĪKANĪRO KĪRĨA KĪERŪ GĪTAARĪRAGIA ŪHORO ŪYŮ: KĪRĨA GĪATHANĪTWO KŪRĪ MŪTĪ WA MBERE BIŪ — RĨA KŪRĨA MACIARO MA MŪTĪ O WOTHE NA WENDO, TIGA O MŪTĪ ŪMWE — NĪKĪGARŪRŪKAGA, KŪRĪ MŪTĪ WA MŪTHIA, GŪTUĨKA ŪNYIITĪRO WA MŪINGĪ: ŨRĨA ŪGATOORANIA NĪWE NGŪHE RŪŪHOTI RWA KŪRĨA MACIARO MA MŪTĪ WA MUOYO (KĪAMBĪRĨRIA 2:16-17 → ŪGUŪRIO 2:7).

→ ŨRĨA CIUGO CIARĪ BATA: AGATHOS (G18, MWEGA) NA KALOS (G2570, MWEGA) CIUGAGĪRĪRWO KŪONANIA KĪRĨA KĪEGA O NA KĪRĨA KĪEGA GWĪONANIA; KAKOS (G2556, ŪŪRU) NA PONEROS (G4190, ŪŪRU) CIUGAGĪRĪRWO KŪONANIA KĪRĨA GĪTARĪ NA KĪENE NA KĪRĨA KĪRĪ NA WENDI WA GŪTHŪKIA — MENYA KIUGO KĪRĪKŪ KĪRĪ RĪRĪ MŪHARI-INĪ ŪRĪKŪ, NA NĪKĪ.

ŨRĨA ŪHORO ŪYŮ ŪKUONAGĪRĨRA WE: GERIAI MAŪNDŮ MOTHE, NA MŪNYIITĪRĪRE ŨRĨA MWEGA (1 ATHESALONIKE 5:21). TIGANA NA ŪŪRU, NA WĪKE WEGA (THABURI 34:14). MECIIRIA MA KŪMENYA NĪMARUTAGWO NA ŪHŪTHĪRI, TI NA WENDI (AHIBIRANIA 5:14).

→ ŨNDŮ ŪYŮ ŪNGĪ NĪ ATĪ ŨRĨA GWATUĪKIRWO MŪTĪ ŪMWE NĪGUO ŪRAHE RĪNGĪ MŪTĪ ŪNGĪ — ŨRĨA WOTHE ŪGAATOORANIA NĪNGAMŪHE KŪRĨA KUUMA MŪTĪ-WA-MUOYO (KŪGUŪRĨRIO 2:7), NA GŪTIGACOOKA KŪGĪA KĪRUMI (KŪGUŪRĨRIO 22:3).

ŪHORO WA MBARU: JUSUFU NĪ MŪHIANANO WA MŪRŪ, MŪRŪ WA NYINA ŨRĨA WENDIRIO THIINĪ WA WAGANU NA AGĪTŪMWO NĪ NGAI NĪGUO AHONOKIE MŪOYO (KĪAMBĪRĨRIA 45:5-8; ATŪMWO 7:9-10) — THUTHURIA ŨRĨA WAGANU ŨRĨA WATHUGUNDĪRWO WAKE-INĪ, NGAI AAGŪTWARIRE ŪGĪE NA WEGA.

ŪGUŪRIO ŪNGĪHOTIKA: CHASHAB (H2803, GWĪCIIRIA, GŪTHUGUNDA) NĪ KIUGO KĪRĨA KĪMWE KĪRĨA KĪHŪTHĪRĪTWO MĪENA YEERĪ YA KĪAMBĪRĨRIA 50:20 — ŨRĨA ARIŪ A NYINA MAATHUGUNDĪTE, NĪGUO NGAI AATHUGUNDĪTE. [MĪCEMANIO YA MĪIRĪGO ĪRĨA ĪRĨA ĪKĪONANĪRĪIRO HAMWE — GŪTIRĪ MĪIRĪGO ŪMWE WOIGA ŪNDŮ ŪYU WONEKA WĪKĪRĪ] ŪŪRU ŨRĨA WAATHUGUNDĪTWO NĪ WENDI ŪMWE NĪWATHARIRWO NĪ WENDI ŨRĨA MŪNENE, HATARĪ NA WENDI WA MŪENA O NA ŪMWE ŪKAANĪRĪRWO.

UNAINGĪHOTA GWĪKA ATĪA NĪGŪTĪRA ŪHONOKE?

SOURCES & CREDITS

Scripture: Kikuyu Bible (CC BY-SA 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).